

Tułowicki, Dariusz

Wybrane zagadnienia moralności małżeńsko-seksualnej w opiniach osiemnastolatków : analiza socjologiczna

Studia Teologiczne 28, 453-464

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KS. DARIUSZ TUŁOWIECKI

WYBRANE ZAGADNIENIA MORALNOŚCI MAŁŻEŃSKO-SEKSUALNEJ W OPINIACH OSIEMNASTOLATKÓW. ANALIZA SOCJOLOGICZNA

Treść: 1. Wstęp; 2. Wolne zachowania seksualne; 3. Zachowania autoerotyczne; 4. Seks przedmałżeński; 5. Antykoncepcja; 6. Aborcja; 7. Ślub kościelny; 8. Zdrada małżeńska i rozwody; 9. Próba podsumowania.

1. Wstęp

W analizach socjologicznych rodzina jawi się jako najstarszy i najtrwalszy element organizacji społecznej. Jest ona uznawana za niewralgiczny element struktury społecznej: po pierwsze, ze względu na bliskie i nasycone emocjami interakcje – jest środowiskiem dającym wyjątkowe możliwości kształtowania młodych jednostek w wymiarze osobowościowym oraz trwale wyposażając je we wzory zachowań rzutujące na wszystkie późniejsze relacje z ludźmi; po drugie, będąc skomplikowanym układem pozycji i ról społecznych przekazuje młodym jednostkom schemat ich realizacji w dojrzałym życiu, zarówno w wymiarze zakładanej w przyszłości rodziny, jak i w innych, pozarodzinnych grupach. Rodzina przekazuje także własne uniwersum norm i wartości, którymi naznacza przyszłe wybory młodych jednostek, ich działania, mentalność i system odniesień¹.

Współczesna rodzina, także w Polsce, przechodzi głębokie i radykalne przemiany. Nasilenie tych transformacji jest odpowiedzią na globalne oraz makrostrukturalne ekonomiczne i kulturowe wymogi współczesnego świata, na indywidualizację wiążącą się z samorealizacją i sukcesem. Stan przemian określany jest niekiedy jako „okres przejścia”. W sytuacji tej dysku-

¹ E. BUDZYŃSKA, *A/Rodzinne ramy życia rodzinnego. Refleksja socjologa nad wartością rodziny*, w: *W poszukiwaniu sensu. O religii, moralności i społeczeństwie*, red. J. Baniak, Kraków 2010, s. 425.

sja nad przeobrażeniami rodziny polskiej staje się coraz bardziej ożywiona i odzwierciedla się w badaniach naukowych, przekazie medialnym oraz codziennych rozmowach².

Zmiany te mają swoje konotacje moralne i znajdują odbicie w normatywności oraz etosie życia rodzinno-małżeńskiego. Badania socjologiczne przeprowadzane na polskim gruncie pozwoliły Zbigniewowi Tyszce na zarysowanie przestrzeni transformacji dotyczących rodziny, wśród których szczególnie istotne dla niniejszego atrykułu wydają się przemiany świadomości moralnej członków rodziny. Poznański socjolog wyróżnił wśród nich: poglądy moralne rodziców i dzieci są w dużej mierze różne, także w kwestiach życia rodzinnego i seksualnego; ulegają rozluźnieniu niegdyś restrykcyjne poglądy na temat pracy mężatek; obserwowalna jest coraz większa wyrozumiałość dla pozamałżeńskich i przedmałżeńskich kontaktów seksualnych; wzrasta akceptacja dla osób rozwiedzionych, niezamężnych matek z dziećmi oraz związków nieformalnych; tolerowane są trwałe i okazjonalne związki homoseksualne męskie i kobiece³.

W interpretacjach przemiany życia rodzinnego i intymności mających swe bezpośrednie konotacje moralne Anthony Giddens wyznacza społeczne skutki współczesnej rewolucji seksualnej. Według niego, pozwoliła ona rozdzielić konsekwencje seksu od reprodukcji i reprodukcję od działań seksualnych. Następstwem tych zmian stała się możliwość „czystego związku” i „plastycznej seksualności”, które umożliwiają eksplozję bardziej żywej i kreatywnej seksualności, samoświadomej swych potrzeb emocjonalnych, w której jednostka stawia w centrum własną satysfakcję i korzyści. W tworzeniu „czystej relacji” istotne staje się wewnętrzne uznanie dla aktywnej, własnej intymności, uwolnionej od uprzednio ustalonych form i reguł. Indywidualne doznanie korzyści intymniej rozpatrywanej zarówno na płaszczyźnie emocjonalnej jak i seksualnej, daje mandat do dowolnej, niczym nie ograniczonej kreatywności tworzenia związków⁴.

Czasy współczesne, wraz z rozwojem kapitalizmu, wymusiły także nową organizację życia jednostkowego, w tym zarządzanie własnym ciałem. Do przemian tych prowadzi typ gospodarki doświadczeń ludzkich obejmujący cały szereg przedsięwzięć kulturowych zmierzających do rozrywki. We-

² K. ŚLANY, *Trwałość współczesnej rodziny polskiej*, w: *Między socjologią i teologią. Pola zainteresowań i badań naukowych Janusza Mariańskiego*, red. J. Baniak, Poznań 2010, s. 103-104.

³ Z. TYSZKA, *Rodzina we współczesnym świecie*, Poznań 2003, s. 25.

⁴ A. GIDDENS, *Przemiany intymności. Seksualność, miłość i erotyzm we współczesnych społeczeństwach*, Warszawa 2006, s. 41-82.

dle tej idei, jednostki poszukują współcześnie coraz bardziej ekscytujących form zabawy jako sposobu na spędzanie czasu wolnego⁵. Pośród całej masy przedmiotów służących zabawie i konsumpcji szczególnym stają się ludzkie ciała. Jest ono „ponownie odkryte” jako szczególny przedmiot konsumpcji, naładowane licznymi konotacjami niż pozostałe przedmioty, oglądane w optyce „kapitału”, „fetyszu” oraz „erotyki jako seksualnego pokazu”⁶.

Wobec zachodzących zmian rodzi się potrzeba stałego monitorowania percepcji katolickich zasad etyki małżeńskiej i seksualnej szczególnie wśród młodzieży. To ta grupa społeczna jest bowiem kategorią społeczną wybitnie podatną na zmiany, w której zjawiska współczesności ujawniane są z wyjątkową siłą. W diagnozach tej grupy wiekowej, jak w papierku lakmusowym, można celniej dostrzec zachodzące współcześnie procesy oraz budować trafniejsze prognozy, co do kształtowania się następnych pokoleń.⁷ Dlatego w 2004 roku podjęto się zbadania opinii osiemnastolatków uczących się na terenie miasta i gminy Ostrów Mazowiecka na temat wybranych zagadnień moralności życia rodzinnego i seksualnego. Badania wykonano metodą audytoryjną, którą objęto wszystkich uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych w Ostrowi Mazowieckiej. Badania zrealizowano w 98,4% a na pytania ankietowe odpowiedziało 932 osiemnastolatków.

2. Wolne zachowania seksualne

Pierwszą kwestią, którą ocenili uczniowie, był ogólnie pojęty seks bez ograniczeń. Jest to termin bardzo szeroki, bowiem w swej treści obejmujący zachowania o podłożu seksualnym nie objęte żadnymi ograniczeniami ani ramami merytorycznymi. Zastosowano takie ujęcie, ze względu na to, iż nie było istotą niniejszych badań zobrazowanie całościowej moralności seksualnej młodzieży, lecz jedynie ukazanie pewnych zależności i kierunków.

Badania uczniów ostatniej klasy szkoły ponadpodstawowej przeprowadzone w skali ogólnopolskiej w 1999 roku wykazały, iż na przestrzeni lat

⁵ P. BAŁDYS, *W co się bawić? Formy spędzania czasu wolnego i aktywności w społeczeństwie nowocześniejszym*, w: *Homo kreator czy homo ludens? Nowe formy aktywności i spędzania czasu wolnego*, red. W. Muszyński, M. Sokołowski, Toruń 2008, s. 208.

⁶ J. BAUDRILLARD, *Spółczesność konsumpcyjna. Jego mity struktury*, Warszawa 2006, s. 169-178.

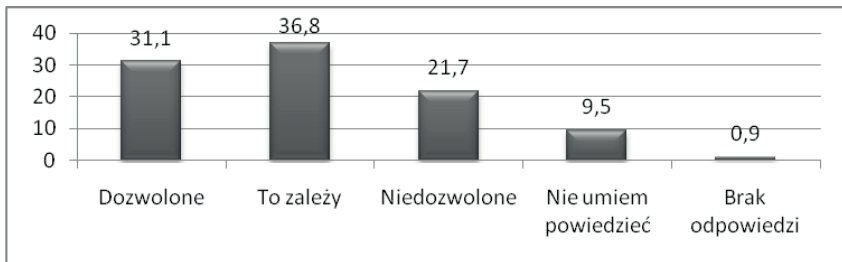
⁷ H. ŚWIDA-ZIEMBA, *Obraz świata i bycia w świecie. Z badań młodzieży licealnej*, Warszawa 2000, s. 9-10.

1988-1998 wskaźnik deklarujących regularne kontakty seksualne wzrósł z 5,0% do 13,0%, a wielokrotne, niesystematyczne – z 17,0% do 23,0%. Na przestrzeni pomiarów z dziesięciu lat, zmalał natomiast wskaźnik deklarujących brak doświadczeń seksualnych – z 50,0% do 38,0%. Te same badania objęły również opinię o seksie jako oderwanym od miłości i małżeństwa, a dostarczającym, nawet w przelotnym związku, przyjemnych, pięknych przeżyć. Taką wizję akceptowało w 1988 roku 30,0% kończących szkołę średnią młodych Polaków, zaś w 1998 roku – 38,0%. W odniesieniu do braku zgody na takie ujęcie tematu, odnotowano spadek z 53,0% do 47,0%⁸.

Z najnowszych badań wynika także, iż z każdym rokiem zwiększa się liczba młodych mających za sobą pierwszy kontakt seksualny. Inicjacja seksualna młodych, coraz bardziej rozpowszechniona, nie tylko w akceptacji społecznej, lecz i w zachowaniach, może być przez nastolatków różnie motywowana. Sprawdzenie się pod względem seksualnym uznało w 1985 roku jako motywację pierwszego kontaktu seksualnego 54,6% badanych, zaś w 2003 roku – 52,0%. Inne motywacje, jakie poddano analizom, to: ciekawość – 27,3%, 57,0%, moda – 8,3%, 17,0%, napięcie seksualne – 36,1%, 51,0%⁹. Obserwowalne jest więc, iż upowszechnia się wśród młodych klimat swobody seksualnej, dla której kościelne czy nawet rodzicielskie zakazy i nakazy nie są już dostatecznym hamulcem¹⁰.

Wśród ostrowskich osiemnastolatków ogólnie pojętą wolną miłość czyli seks bez ograniczeń akceptowało 31,1% badanych, akceptację uzależniało od okoliczności – 36,8%, bezwzględnymi przeciwnikami takich zachowań było 21,7%.

Wykres 1. Akceptacja wolnej miłości – seksu bez ograniczeń (dane w %)

⁸ M. WENZEL, *Młodzież o życiu seksualnym. Komunikat z badań CBOS*, Warszawa 1999, s. 1-5.

⁹ J. A. KULTYS, *Moralność seksualna młodzieży – ciągłość czy zmiana?*, Słupsk 2005, s. 61-65.

¹⁰ P. GRYGIEL, G. HUMENNY, A. GRZESIK, *Etyka życia seksualnego w świadomości mieszkańców Podkarpacia*, w: *W poszukiwaniu sensu. O religii, moralności i społeczeństwie*, red. J. Baniak, Kraków 2010, s. 265.

3. Zachowania autoerotyczne

Innym zachowaniem seksualnym poddanym zaopiniowaniu przez młodych jest autoerotyzm. W ocenie tego zjawiska dominować może współczesne przekonanie o indywidualnej ocenie aktywności seksualnej. Jednak w żadnej kulturze na świecie wybór zachowań seksualnych nie jest pozostawiony wyłącznie w gestii zainteresowanych jednostek. Przeciwnie, tworzący społeczeństwo otoczeni są różnymi regulacjami. Religia jest jedną z pierwszych instytucji życia społecznego, która wyznacza ramy postępowania w dziedzinie życia erotycznego¹¹.

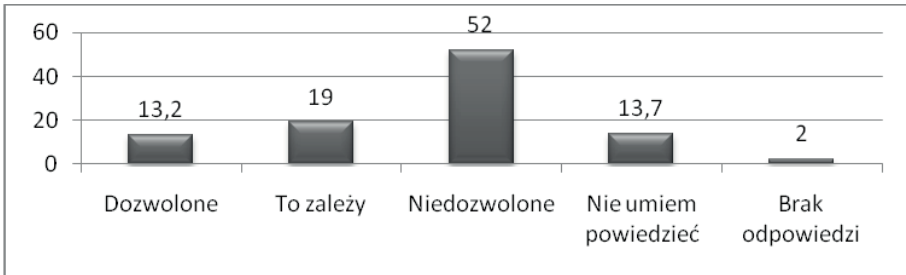
Wedle pomiarów Jacka Kurzępy, zachowania autoerotyczne stanowią dziesiątą część doświadczeń seksualnych młodych. Jego badania nad rozwojem psychoseksualnym młodzieży wykazały, iż wraz z wiekiem badanych systematycznie wzrasta wskaźnik przeżytych doświadczeń seksualnych i wynosi wśród dziewcząt: 13 lat – 2,7%, 14 – 3,6%, 15 – 5,5%, 16 – 8,6%, 17 – 24,6%, 18 – 28,2%, 19 – 26,8%; wśród chłopców: 13 – 4,4%, 14 – 7,3%, 15 – 11,0%, 16 – 22,5%, 17 – 19,0%, 18 – 16,0%, 19 – 19,8%. Doświadczenia te obejmowały w poszczególnych kategoriach: necking – dziewczęta 2,7%, chłopcy 7,3%; petting – 15,9%, 12,0%; stosunek analny/dopochwowy – 0,9%/35,9%, 33,5%; stosunek oralny – 23,6%, 24,0%; zachowania autoerotyczne – 11,8%, 11,6%; stosunek homoseksualny – 9,1%, 11,6%.¹²

Wśród młodych mieszkańców Ostrowi Mazowieckiej zachowania autoerotyczne zostały uznane za niedozwolone przez przeszło połowę badanych, jako relatywne – przez piątą część, dozwolone – przez 13,2% ogółu ankietowanych. Dane te prezentuje wykres 2.

¹¹ J. MARIAŃSKI, *Emigracja z Kościoła. Religijność młodzieży polskiej w warunkach zmian społecznych*, Lublin 2008, s. 355.

¹² J. KURZĘPA, *Zagrożona niewinność. Zakłócenia rozwoju seksualności współczesnej młodzieży*, Kraków 2007, s. 120-121.

Wykres 2. Akceptacja zachowań autoerotycznych (dane w %)

4. Seks przedmałżeński

W trzeciej kwestii ograniczono się do oceny kontaktów intymnych przed ślubem kościelnym, bez wyszczególniania na okres pomiędzy zawarciem związku cywilnego i kanonicznego. Zastosowano taką metodykę ze względu na rozpowszechniony obyczaj zawierania małżeństwa konordatowego, czyli kościelnego mającego konsekwencje w prawie cywilnym. Wybrano taką konstrukcję pytania, mimo, iż wcześniejsze badania podważały powszechność rozróżniania moralnego między związkiem sakramentalnym a cywilnym¹³. W konstrukcji nie rozróżniono też seksu w czasie trwania narzeczeństwa i ogólnie poza małżeństwem, mimo że młodzi te kwestie znacząco rozróżniają.

Na poziomie ogólnopolskim badania na temat stanowiska młodych wobec czystości przedmałżeńskiej przeprowadził Józef Baniak. Poznański socjolog badając gimnazjalistów wykazał, iż więcej nastolatków zdecydowanie lub częściowo nie wiąże szczęśliwego życia małżeńskiego z czystością przedślubną (44,1%) niż widzi takie powiązania (39,4%). Blisko połowa gimnazjalistów uważa także, iż miłość jest najlepszym momentem inicjacji seksualnej (48,9%), ślub kościelny – 10,2%, zaś zdecydowany brak powiązań ani z uczuciem, ani z jakąkolwiek postacią ślubu, lecz uzależnienie wyłącznie od posiadanych chęci – 11,7%. Ponieważ nastolatki nie łączą inicjacji seksualnej z sakramentem małżeństwa, czystość nie jest wymogiem, w ich mniemaniu, do zawarcia ślubu. Uważa tak 49,2% gimnazjalistów, w tym dla 8,5% – to sprawa obojętna. Tylko 40,6% nastolatków uznaje dziewictwo narzeczonych jako konieczne lub raczej konieczne¹⁴.

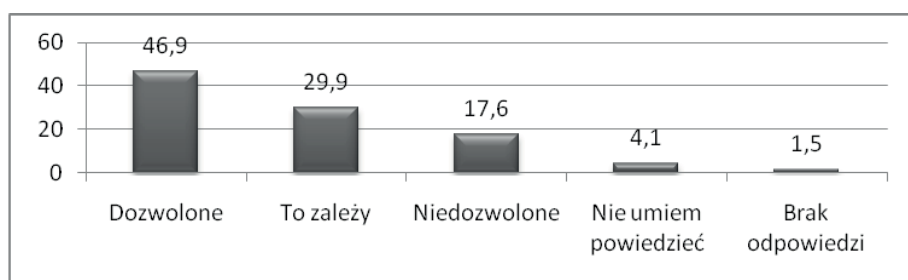
¹³ F. ADAMSKI, *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*, Kraków 2002, s. 185-186.

¹⁴ J. BANIAK, *Moralność seksualna młodzieży gimnazjalnej na tle jej kryzysu tożsamości osobowej*.

Tym bardziej nie dziwi więc wynik innych badań socjologicznych, wedle których polscy licealiści uważają, iż współżycie seksualne jest dozwolone lub warunkowo dozwolone w czasie narzeczeństwa. Przeciw wypowiada się zaledwie od 12,8% do 14,9% badanych¹⁵.

Współżycie seksualne przed ślubem kościelnym zostało zaakceptowane niemal przez połowę badanych osiemnastolatków (46,9%). Warunkową akceptację wyraziła trzecia część respondentów (29,9%), przy 17,6% uznających brak akceptacji. Uzyskane wyniki ilustruje wykres 3.

Wykres 3. Akceptacja kontaktów seksualnych przed ślubem kościelnym (dane w %)

5. Antykoncepcja

Kolejne pytanie obejmowało zachowania antykoncepcyjne. W kafeterii odpowiedzi nie rozróżniono środków antykoncepcyjnych i wczesnoporonnych. Wśród dorosłych Polaków w latach dziewięćdziesiątych widoczna była stabilność akceptacji działań antykoncepcyjnych, którą akceptowała około połowa badanych¹⁶. Inne tendencje obserwowalne są natomiast wśród młodych. O ile postawa konserwatywna niedopuszczająca działań antykoncepcyjnych zmniejszyła się trzykrotnie (1988 rok – 20,1%, 2005 rok – 6,8%), o tyle znacznie wzrosła akceptacja dla takich działań (1988 rok – 40,4%, 1998 rok – 66,4%, 2005 rok – 56,8%)¹⁷.

wej – studium socjologiczne, w: *Oblicza religii i religijności*, red. I. Borowik, M. Libiszowska-Zółtkowska, J. Doktor, Kraków 2008, s. 117-124.

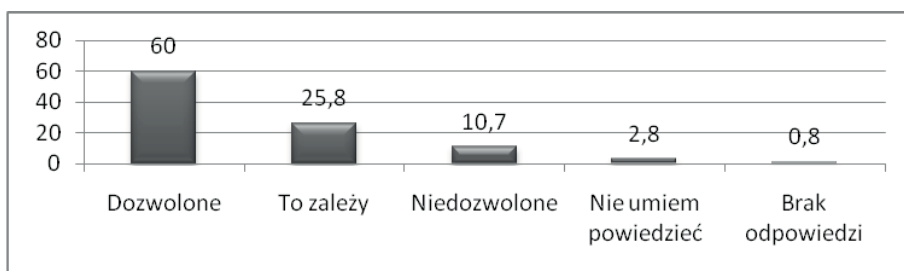
¹⁵ L. SMYCZEK, *Dynamika przemian wartości moralnych w świadomości młodzieży licealnej. Studium panelowe*, Lublin 2002, s. 335.

¹⁶ W. ZDANIEWICZ, *Zachowania religijno-moralne*, w: *Religijność Polaków 1991-1998*, red. W. Zdaniewicz, Warszawa 2001, s. 73.

¹⁷ S. H. ZARĘBA, *W kierunku jakiej religijności? Studia nad katolicyzmem polskiej młodzieży*, Warszawa 2008, s. 311.

Wśród badanych osiemnastolatków uczących się na terenie miasta i gminy Ostrów Mazowiecka 60,0% bezwarunkowo i zawsze akceptowało zachowania antykoncepcyjne, 25,8% uzależniało akceptacje od dodatkowych okoliczności, 10,7% uznało takie praktyki za niedozwolone, 2,8% nie umiał odpowiedzieć, 0,8% nie odpowiedziało.

Wykres 4. Akceptacja antykoncepcji (dane w %)

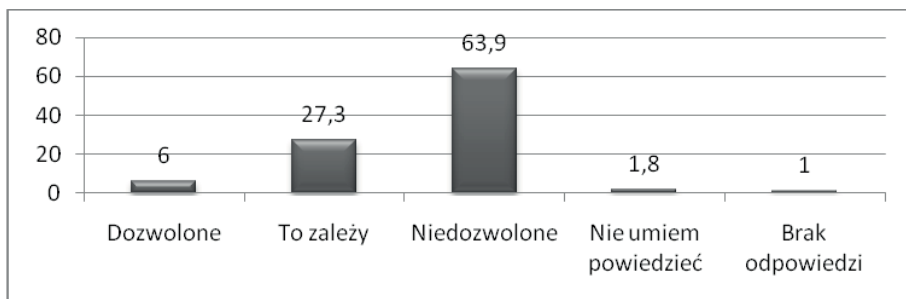
6. Aborcja

Innym zagadnieniem była akceptacja praktyk aborcyjnych. Na gruncie ogólnopolskim przeprowadzono szczegółowe badania pod koniec lat dziewięćdziesiątych, które wykazały, iż wśród młodych w wieku 18-24 lat nastąpił spadek akceptacji przerywania ciąży w trzech sytuacjach dozwolonych prawem polskim: gdy zagrożone jest życie kobiety (o 6%), gdy dziecko ma się urodzić z wadami wrodzonymi (o 7%), gdy ciąża jest wynikiem gwałtu (o 8%). Natomiast wśród młodych w wieku 25-29 lat odnotowano wzrost akceptacji w tych samych przypadkach do wielkości – 93,0%, 91,0%, 89,0%. W tej kategorii wiekowej wskaźniki co do przyznania kobiecie legalnego prawa przerywania ciąży są najwyższe ze wszystkich innych. Są one także wyższe wobec akceptacji przyznania kobietom prawnej możliwości aborcji w sytuacji niskich dochodów rodziny (51,0%; 18-24 lata – 34,0%) oraz wyraźnej woli kobiety bez specjalnego uzasadnienia (31,0%; 20,0%).¹⁸

Zebrany w trakcie badań przeprowadzonych wśród uczniów szkół małego miasta na Mazowszu materiał empiryczny został zilustrowany wykresem. Aborcja została oceniona jako niedopuszczalna przez dwie trzecie ostrowskich osiemnastolatków, dopuszczalna – przez 6,0%. Wskaźnik sytuacjonizmu moralnego uplasował się na podobnym – w poziomie czwartej części respondentów.

¹⁸ T. SZAWIEL, *Wiara religijna polskiej młodzieży*, w: *Kościół katolicki w przededniu wejścia Polski do Unii Europejskiej*, red. P. Mazurkiewicz, Warszawa 2003, s. 136-138.

Wykres 5. Akceptacja aborcji (dane w %)

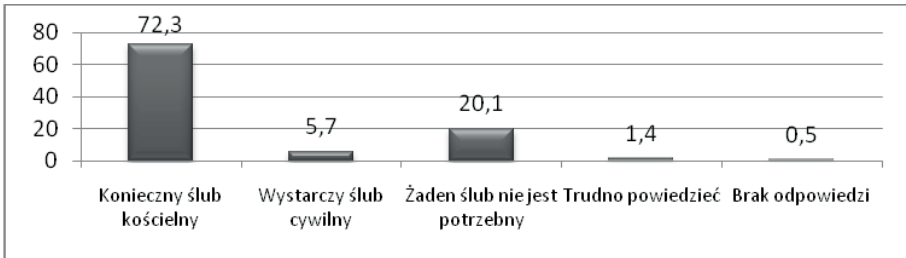
7. Ślub kościelny

Kolejnymi zagadnieniami moralności małżeńsko-rodzinnej jest ślub kościelny. Negacja potrzeby ślubu kościelnego świadczyć może o zakwestionowaniu sakralności i sakramentalności małżeństwa, a sprowadzenia względnie trwałego związku kobiety i mężczyzny, jedynie do płaszczyzny naturalnej. W warunkach polskich badania empiryczne wykazują jednak, iż mimo zachodzących przemian, postrzeganie małżeństwa i miłości małżeńskiej nie jest skrajnie rozdzielone od nauczania doktrynalnego Kościoła. Poziom wiedzy o miłości małżeńskiej oceniany jest jako średni, przy czym w pewnych wymiarach posiadane teorie miłości wykazują znaczące braki. W wyobrażeniach Polaków, miłość małżeńska jest wierna i ufna (77,9%), wyłączna i jedyna (81,6%), uczciwa i szczerą (66,2%), trwała i niezmienna (74,6%), wzajemna (81,4%) oraz płodna (82,9%). Dominujący odsetek badanych podchodzi bardzo poważnie do przysięgi małżeńskiej, zarówno kanonicznej, jak i cywilnej (93,7%)¹⁹.

Wedle badań socjologicznych przeprowadzonych wśród uczniów szkół w Ostrowi Mazowieckiej można stwierdzić, iż niemal dla trzech czwartych osiemnastolatków dla założenia rodziny konieczny jest ślub kościelny. Akceptacja związków niesakramentalnych, a nawet ich faworyzacja, kształtuje się na poziomie 5,7%. Wskazanie na wolne związki łączone jedynie deklaracją bycia razem zyskało aprobatę piątej części ankietowanych. Zebrane dane empiryczne ilustruje wykres 6.

¹⁹ J. BANIAK, *Miłość małżeńska w wyobrażeniach katolików polskich*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 2007, nr 21, s. 304-305.

Wykres 5. Akceptacja ślubu kościelnego (dane w %)

8. Zdrada małżeńska i rozwody

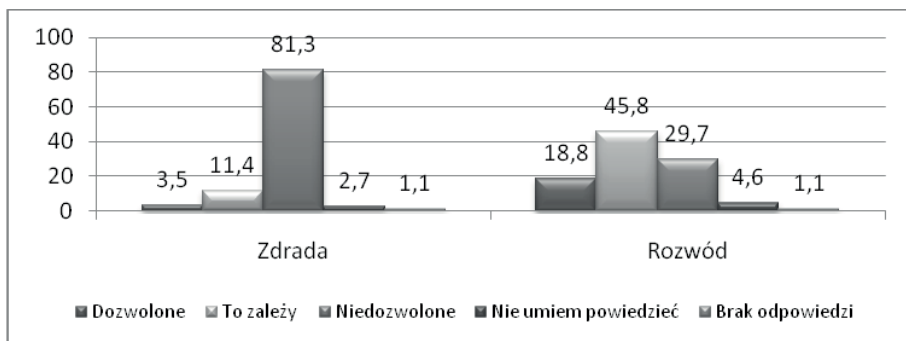
W następnej kolejności poproszono młodych mieszkańców Mazowsza o ocenę moralną zdrady małżeńskiej i rozwodu. Jako moralnie poprawną i dopuszczaną w każdych okolicznościach zaakceptowało zdradę zaledwie 3,5%, określiło jako niedozwolone – 81,3%, uzależniło ocenę od okoliczności – 11,4%. Bezwarunkowa akceptacja rozwodu została zadeklarowana przez niecałą piątą część badanych, podczas gdy jako niedozwolone określiło go 29,7%, przy niemal połowie uzależniającej ocenę od konkretnej sytuacji.

Badania ogólnopolskie przeprowadzone w 1998 roku przez Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego SAC wykazały, iż zdrada małżeńska jest akceptowana przez 3,2% Polaków, zaś rozwody – 23,1%. Brak akceptacji wymienionych zachowań kształtował się na poziomie 77,4% i 42,7%²⁰. Młodzi Polacy akceptują wymienione zachowania na analogicznie klasyfikującym się poziomie: 3,4% i 21,3%, zaś uznanie za niedopuszczalne jest odmienne: 67,1% i 15,5%²¹.

²⁰ W. ZDANIEWICZ, art.cyt. s. 73.

²¹ S. H. ZARĘBA, dz.cyt., s. 297-305.

Wykres 7. Akceptacja zdrady małżeńskiej i rozwodu (dane w %)

9. Próba podsumowania

Na podstawie zaprezentowanych danych empirycznych uzyskanych w ramach badań moralności młodzieży uczącej się w małym mieście Ostrów Mazowiecka można stwierdzić, iż zauważalne jest przywiązanie do wagi i trwałości małżeństwa, przy równoczesnym dystansowaniu się do moralności katolickiej względem zasad etyki seksualnej, szczególnie na etapie przedmałżeńskim. Zauważalne jest bardzo wyraźne nachylenie nieortodoksyjne młodych co do kontaktów seksualnych przed ślubem, wolnej miłości oraz stosowania antykoncepcji. Przy nastawieniu, iż to miłość daje prawo do wejścia w intymność drugiej osoby, młodzi zachowują jednak wysoką wagę postrzegania małżeństwa kościelnego i wyczucie zła, jakim jest zdrada małżeńska. Trzeba jednak zaznaczyć iż przeprowadzone badania nie dają podstaw by jasno określić, czy w ślubie kościelnym ważna dla respondentów jest obrzędowość, tradycja czy sakramentalność małżeństwa. Kwestie te należy poddać szczegółowym analizom i oddzielnym procesom badawczym. Niepokoić jednak może podejście do sfery seksualnej na etapie przedmałżeńskim, jako strefy zabawy i dowolności. Tu szczególnie widoczne jest odejście moralności intymnej od norm definiowanych przez chrześcijaństwo.

Wobec tak zarysowanej problematyki słuszną wydawać się może opinia Anieli Dylus: „W ostatnim dziesięcioleciu słabnie w Polsce stopień akceptacji kościelnych zasad moralnych przez ludzi wierzących. Ten proces relatywizacji obserwuje się zwłaszcza wśród młodzieży. Zmniejsza się liczba ludzi, którzy bez zastrzeżeń przyjmują cały zasób doktryny moralnej Kościoła. Zwiększa się zaś liczba osób, które ogólnie przyjmują moralne na-

uczanie Kościoła, ale dopuszczają wyjątki czy w niektórych sprawach nie w pełni się zgadzają²². Sytuacja taka wydaje się być dla Kościoła w Polsce poważnym wyzwaniem.

SELECTED ISSUES OF MARRIED AND SEXUAL MORALITY IN THE OPINION OF EIGHTEEN-YEAR-OLDS. SOCIOLOGICAL ANALYSIS

SUMMARY

The modern family is undergoing profound and radical change. This gives rise to transformation of marriage and sexual morality. In order to learn about it, feedback from eighteen-year-olds of a small town of Ostrow Mazowiecka was examined about: sexual freedom, autoeroticism, premarital sex, contraception, abortion, religious marriage, adultery and divorce. Based on the empirical material obtained, it can be concluded that young people are attached to the rank and stability of marriage, while distancing themselves from the Catholic sexual ethics.

²² A. DYLUS, I. JUREK, K. KNOTZ, J. MAKOWSKI, A. KAROŃ-OSTROWSKA, Z. NOSOWSKI, *Nasza moralność powszednia (dyskusja)*, „Więź” 2005, nr 2, s. 12.